

H. VARGA KATALIN – CZANK LÁSZLÓ

Katonai-honvédelmi nevelés a középiskolákban 2. rész Pedagógusképzések, katonai szakközépiskolák a honvédelmi-katonai nevelés szolgálatában

A 2011. CXC. törvény a nemzeti köznevelésről bevezetőjében nagy hangsúlyt kapott a felnövekvő nemzedék hazafias nevelésének gondolata. Természetesen a diákok hazafias nevelését nemcsak ettől az időtől számítjuk. Irodalmunkból, történelmünkben is számos eseményt tudunk felsorolni, ami azt bizonyítja, hogy a magyar nemzet mindig is kiemelt figyelmet fordított a haza védelmére kész fia nevelésére. A kifejezetten a katonai pályára felkészítő katonai iskoláztatásnak a kezdete kb. 150 évre nyúlik vissza, és történetét a bemutató tanulmányok három időszakra osztják. A katonaiskolák élete, tevékenysége viharos volt, a történelem változásait nagyon megszenvedték. Sokszor átszervezték, megszüntették, újból indították, gyakran változtatták a képzési és nevelési módszereket. Ennek ellenére tevékenységük sikeresnek mondható, számos növendék elismerésre méltó karriert futott be. Jelen tanulmányban a katonai szakközépiskolákat és a pedagógusképzéseket mutatjuk be.

Bevezetés

Az utóbbi egy-két évtizedben született publikációkban olvasható, hogy a rendszerváltástól kezdődően a depolitizálódott iskolában rendkívüli mértékben megváltozott az erkölcsi nevelés tartalma. Természetesen helyeseljük a szemléletváltozást, ugyanakkor mégis hiányoltuk a hazafias neveléssel kapcsolatos nevelési feladatokat az oktatási-nevelési dokumentumokból és ami ebből következett, magából a nevelési folyamatból is.

A legszembetűnőbb hiányosság a honvédelmi nevelési funkció volt, amelyet azzal magyaráztak, hogy a XXI. században nehezen fegyelmezhető az ifjúság, nem korlátozható a személyiségi jogaiban, továbbá kiemelt indok volt az, hogy eltörlésre került a kötelező katonai kiképzés is. Csak kevesen adtak hangot annak a véleményüknek, hogy a nemzeti identitástudat kialakításában nélkülözhetetlen elem a honvédelmi nevelés. A mai kor honvédelmi nevelésének persze korszerűbbnek kell lennie, más tartalommal, más formában. Globalizálódó világunkban feltétlenül szükséges felvállalni az iskolai és az iskolán kívüli nevelésnek a hazafias nevelés feladatait (Bíróné Nagy, 2011).

Az elmúlt évtizedek békében teltek, a mai iskolás gyermekek szülei is már háborúktól mentes világban nőttek fel. Már csak a nagyszülők rendelkeznek személyes élményekkel arról, amikor a haza szolgálata fegyveres harcot is megkövetelt és az élet feláldozását is jelentette sokak számára. Ezekhez a körülményekhez alkalmazkodva kell élményszerű és hiteles hazafias nevelést adnunk a mai fiataloknak. Hozzá kell segíteni őket ahhoz, hogy

megértsék, mi adhat értelmes tartalmat ma a hazafiság fogalmának, miként válhatnak értékesebb személyiséggé azon élmények által, amelyeket a cselekvő hazaszeretet adhat a számukra, és felismerjék, milyen kötelezettségekkel is jár magyar állampolgárnak és jó hazafinak lenni.

„Az új Nat a köznevelés feladatát az erkölcsi értékek hangsúlyozása mellett a műveltség közvetítésében, a tanuláshoz és a munkához szükséges készségek, képességek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztésében, a nemzeti és társadalmi összetartozás megerősítésében jelöli meg. Az alaptanterv kiemelt fejlesztési területei, illetve nevelési céljai a teljes iskolai nevelési-oktatási folyamat közös értékeit jelenítik meg. E területek közül kiemelhető az *Erkölcsi nevelés*; a *Nemzeti öntudat, hazafias nevelés*; az *Állampolgárságra, demokráciára nevelés*; *Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése*; *A családi életre nevelés*; *A testi és lelki egészségre nevelés*, valamint a *Felelősségvállalás másokért, önkéntesség*” (Hoffmann, 2012: 3).

A 2013. szeptember elsejétől hatályos Nemzeti Alaptanterv az alábbiakat tartalmazza:

„A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajtítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért magyarságtudatukat megőrizve ismerjék meg történelmét, sokszínű kultúráját. Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről, nehézségeiről és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákról... .. Az iskola megteremti annak lehetőségét, hogy a tanulók megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket, és ennek keretében biztosítja a honvédelmi nevelést. A részvétel a közügyekben megkívánja a kreatív, önálló kritikai gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését.” [1]

Jelen tanulmányunkban a honvédelmi nevelést megvalósító középiskolák, a hazafias-honvédelmi nevelésre felkészítő pedagógustovábbképzések programját mutatjuk be.

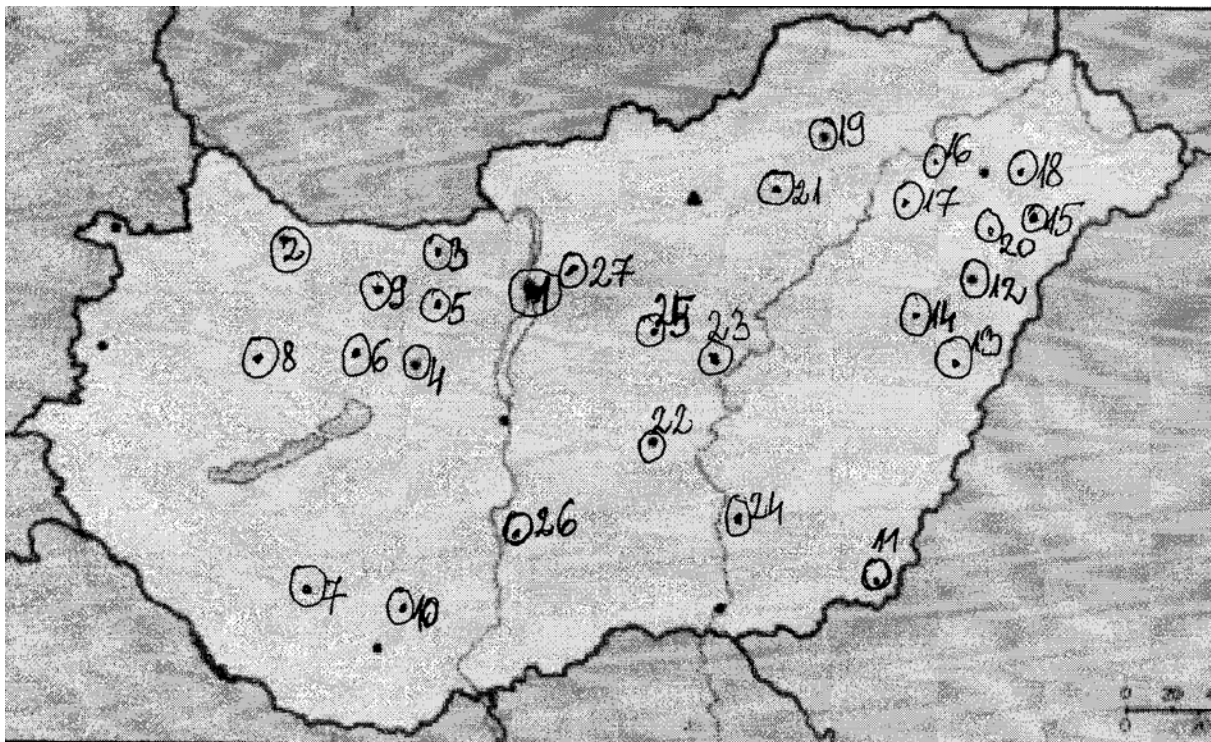
Honvédelmi-katonai nevelés a középiskolákban

A 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről 21. § (1) bekezdése megfogalmazza,

hogy a Kormány Magyarország védelmi felkészültségének biztosítása céljából a köz- és a felsőoktatás keretein belül gondoskodik a honvédelmi nevelés programjának végrehajtásáról. Ehhez kapcsolódik a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 78. § (7) bekezdése, amely megfogalmazza, hogy az oktatásért felelős miniszter és a honvédelemért felelős miniszter közös programok kiadásával, pályázatok kiírásával, pedagógus-továbbképzés biztosításával segíti a nevelési-oktatási intézményekben folyó honvédelmi nevelési feladatok végrehajtását.

A honvédelmi nevelést napjainkban több mint negyven középiskola vállalta fel és végzi a Magyar Honvédséggel kötött együttműködés keretei között. A megállapodások célja, hogy a Magyar Honvédség társadalmi támogatását, a katonai pályát népszerűvé tegyék, valamint a Katonai alapismeretek választható érettségi tárgy elsajátítását, pedagógiai és szakmai (katonai) vonatkozásban a legmagasabb szinten megvalósíthatóvá tegyék. [2]

Honvédelmi-katonai nevelést 2012. júniusi adatok szerint Magyarország 27 helységében folytattak, elhelyezkedésüket az 1. számú ábrán mutatjuk be.

1. számú ábra: Honvédelmi nevelést folytató középiskolák

A térképre tekintve megállapíthatjuk, hogy sok olyan középiskola csatlakozott a képzéshez, amely a hátrányos térségekben helyezkedik el. Vannak olyan helységek is, ahol a részvételt az előző időszakokban és jelenleg is meglévő honvédségi alakulatok meglétével magyarázunk.

Ezeknek a jelenségeknek az elemzésére, értékelésére egy következő tanulmányunkban vállalkozunk.

A 32 középiskola a következő helységekből működik (1. számú táblázat).

1. számú táblázat: Honvédelmi nevelést folytató középiskolák székhelyei

1.	Budapest	10.	Pécsvárad	19.	Miskolc
2.	Győr	11.	Battonya	20.	Biri
3.	Tata	12.	Debrecen	21.	Eger
4.	Székesfehérvár	13.	Biharkeresztes	22.	Kecskemét
5.	Oroszlány	14.	Derecske	23.	Szolnok
6.	Várpalota	15.	Nyírbátor	24.	Szentés
7.	Kaposvár	16.	Tiszalök	25.	Jászberény
8.	Pápa	17.	Tiszavasvári	26.	Baja
9.	Kisbér	18.	Baktalórántháza	27.	Gödöllő

Honvédelmi szakirányú képzés gimnáziumban

A 2. számú táblázatban egy honvédelmi szakirányú gimnázium óratervét mutatjuk be, amelyben a Honvédelmi-katonai ismeretek évenkénti bontásban 1-1-2-2 óraszámában szerepel.

2. számú táblázat: Honvédelmi szakirányú négyéves gimnáziumi óraterv [3]

	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Irodalom	3	3	3	3
Magyar nyelv	1	1	1	1
Történelem	2	2	3	3
Társadalomismeret				2
Emberismeret és etika				1
1. idegen nyelv	3	3	3	3
2. idegen nyelv	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3
Bevezetés a filozófiába				1
Fizika	2	2	2	
Biológia és egészségügy		2	2	2
Kémia	2	2		
Földrajz	2	2		
Ének-zene	1	1		
Rajz és vizuális kultúra	1	1		
Informatika	2			
Testnevelés és sport	2,5	2,5	2,5	2,5
Osztályfőnöki	1	1	1	1
Tánc és dráma				1
Mozgókép és médiaismeret			1	
Művészetek (művészettörténet)			1	1

Önvédelem	1	1	1	1
Honvédelmi-katonai ismeretek	1	1	2	2
Közlekedési ismeretek		1		
Emelt szintű felkészítésre			2	2
<i>Összesen</i>	<i>30,5</i>	<i>31,5</i>	<i>31,5</i>	<i>31,5</i>

Az iskolában, tanórai keretekben az elméleti ismeretek elsajátítását az iskola pedagógusa végzi, valamint a katonai szervezet előadója segíti, továbbá a tanulók részt vesznek előre egyeztetett tanórákon a kiképzési objektumban is. A megállapodás szerint a Katonai alapismereteket tanuló diákok részt vehetnek kiemelt katonai rendezvényeken, a katonai testnevelés speciális követelményeinek megismeréséhez a sport- és kiképzési bázison gyakorolhatnak. Összességében megállapíthatjuk, hogy az együttműködés, a tanulás folyamatában a tanulóknak lehetőségük nyílik a katonai hivatás, a katonák napi életének, kiképzésének, főbb tevékenységi köreinek mélyebb megismerésére is.

Honvédelmi-katonai nevelés szakmacsoportos oktatással egységben – egy „katonasuli”

A debreceni Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium (Debrecen) oktatási intézményben már több éve kiemelt szerepet biztosítottak a honvédelmi és hazafias nevelésnek. 2009-ig hadtörténeti szakkör, 2009-ben honvédelmi szakkör, 2010-től pedig a katonai alapismeretek tantárgy bevezetésével lehetővé tették a honvédelem és a Magyar Honvédség iránt érdeklődő tanulók számára az oktatást. 2012. szeptember 1-jével két párhuzamos katonai-elektronikai osztály indult a Honvédelmi Minisztérium és Debrecen Megyei Jogú Város együttműködési megállapodása alapján.

A jelentkezőknek kötelezően fel kell venniük a katonai alapismeretek tantárgyat, melyet a 9-12. évfolyamon heti 2 órában tanulnak. Az oktatás az iskola elektrotechnika-elektronika szakmacsoportos alapozó oktatásával szerves egységben történik. Csak honvédelmi vagy csak elektronikai képzésre történő jelentkezésre nincs lehetőség. A képzés kollégiumi bentlakással jár a tanulók számára. A katonai alapismeretek tárgy oktatását a szakközépiskolában, valamint a honvédelmi nevelést a kollégiumban az MH 5. Bocskai István Lövészdandár aktív, külföldi missziókat megjárt katonapedagógusai végzik.

Az intézmény honlapján levő pedagógiai program, helyi tanterv dokumentumban a 2.1.4. Katonai alapismeretek közismereti tantárgy óratervei alcímet viselő fejezetben az óraszámok megoszlása a következő:

3. számú táblázat: Óratervek [4]

<i>Alfejezet címe</i>	<i>9. évf.</i>	<i>10. évf.</i>	<i>11. évf.</i>	<i>12. évf.</i>
2.1.4.1 A 2003-as kerettanterv szerinti szakmacsoportos alapozó képzés tantárgy és óratervei a katonai alapismeretek tantárggyal. (Belépés a 9. évfolyamon)	1	1	2	2
2.1.4.2 A 2003-as kerettanterv szerinti szakmacsoportos alapozó képzés tantárgy és óratervei a katonai alapismeretek tantárggyal. (Belépés a 11. évfolyamon)	0	0	2	0
2.1.4.3. Nyelvi előkészítő évfolyammal 2005-ben indult elektrotechnika-elektronika szakmacsoportos, a 2003-as kerettantervekre épül szakközépiskolai képzés a katonai alapismeretek tantárggyal. (Belépés a 11. évfolyamon)	0	0	2	4
2.1.4.4 A 2003-as kerettanterv szerinti szakmacsoportos alapozó képzés tantárgy és óratervei a katonai alapismeretek tantárggyal. (Belépés a 9. évfolyamon 2012. szeptember)	1	1	2	2

A tanulóknak fokozott fizikai terhelésnek kell megfelelniük. A sportfoglalkozások széles köre biztosított (atlétika, közelharc, úszás stb.) a laktanya sportkomplexumaiban. A diákok nevelésében fontos szerepet kap a fegyelem, a szakmaiság, a szorgalom és a hazafias nevelés. Mind a szakközépiskolában, mind pedig a kollégiumban az osztályoknak és csoportoknak a civil pedagógusokon kívül katonai tanáruk van.

A honvédelmi oktatás a szakközépiskolai katonai alapismeretek tantárgy oktatása mellett a kollégiumban is nagy hangsúlyt kap. A délutáni foglalkozásokon a gyakorlatiasabb témák kerülnek előtérbe, kiegészítve a délelőtti elméleti anyagot.

Az érettségit követően a tanulók számára nem kötelező a katonai pálya. Szabadon dönthetnek, hogy tanulmányaikat hol és hogyan kívánják folytatni. A 12. évfolyamot követően lehetőségük van az iskola elektronikai szakképzésébe bekapcsolódni és szakmai végzettséget szerezni. [5]

Katonai alapismeretek választható érettségi tárgy kerettanterve

A 2013. szeptember elsejétől hatályos Nemzeti Alaptantervvel összhangban elkészült a katonai alapismeretek közismereti, választható érettségi tantárgy új kerettanterve. Alapvető változás az előzőhöz képest, hogy kevésbé részletesen tartalmazza az elsajátítandó

ismereteket, valamint szerepelnek benne az egyes tárgykörök javasolt óraszámái is. Fontos kiemelni, hogy a sem a kerettanterv, sem a tananyag, sem pedig a hatályos érettségi követelmények nem tartalmazzák a diákok számára katonai kiképzést, katonai közelharcoktatást és egyéni lőfegyverek kezelését sem. A diákok számára gyakorlati foglalkozás csak a szóbeli érettségien számon kérhető három tárgykörből van tervezve (térkép- és tereptani alapismeretek, alaki ismeretek, egészségügyi ismeretek), középszinten 42 óra, emelt szintű érettségire történő felkészítés esetén pedig összesen 50 óra.

A négy tanév során 18 óra bemutató foglalkozásra van lehetőség, ahol a diákok az elméletben elsajátított ismereteket elmélyíthetik a Magyar Honvédség alakulatainál végrehajtott látogatásokon.

Akkreditált pedagógus-továbbképzések

a) *„A katonai alapismeretek közismereti választható érettségi tantárgy gyakorlati oktatásának és számonkérésének módszertana a középiskolák 9-12. évfolyamán” című, PED/236-1/2011.”*

Az új érettségi követelményrendszerhez kidolgozásra és akkreditálásra került továbbképzés biztosítja a pedagógusok elméleti, gyakorlati és módszertani felkészítését annak érdekében, hogy az átmenet zökkenőmentes legyen. A programot a Honvédelmi Minisztérium alapította, a továbbképzések indítója és egyben az oklevél kiállítója a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara.

A továbbképzés 60 órás, melyből 30 óra önálló elméleti felkészülés. Ennek célja, hogy megadja a tantárgy színvonalas tanításához szükséges elméleti alapokat, ennek érdekében a pedagógusok a Honvédelmi alapismeretek digitális tananyagának a megadott fejezeteit távoktatással sajátítják el, és ismereteikről írásbeli vizsgán adnak számot. A továbbképzés másik 30 órája gyakorlati felkészítés, ahol megismerik az érettségi vizsga lebonyolításának elméleti és gyakorlati módszereit, a diákok szakszerű értékelésének szempontjait, továbbá mindhárom tárgykör gyakorlati ismereteinek végrehajtásából értékelést kapnak.

b) *„A hazafias és honvédelmi nevelés módszertana az alapfokú oktatás 1-4. évfolyamán. Alapítási engedély száma: 82/292/2012”*

c) *„A hazafias és honvédelmi nevelés módszertana az alapfokú oktatás 5-8. évfolyamán. Alapítási engedély száma: 82/293/2012”*

d) *„A hazafias és honvédelmi nevelés módszertana a középiskola 9-13. évfolyamán. Alapítási engedély száma: 82/294/2012”*

A b)-d) továbbképzések alapítója a Honvédelmi Minisztérium Humánpolitikai Főosztály. Indítója a Nyugat-magyarországi Egyetem Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Át- és Továbbképző Központ.

A releváns korosztállyal foglalkozó pedagógusok 60 órás képzésen készülnek fel a hazafias és honvédelmi neveléssel kapcsolatos pedagógusi és szervezői feladatok ellátására. Megismerik mindazokat a nemes történelmi hagyományokat és értékeket, amelyekkel felvértezve megértik a hazafiság lényegét, azt, hogy az egyes állampolgár szintjén mit jelent ma ez a fogalom; megismerik azokat a speciális oktatási nevelési módszereket, amelyek a hazafias és honvédelmi nevelés eredményes végrehajtásához szükségesek; megszerzik mindazon biztonságpolitikával, honvédelemmel, hadtudománnyal kapcsolatos elméleti ismereteket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a hazafias és honvédelmi nevelés feladatait színvonalasan végezzék; megismerik azokat a történelmi hagyományainkat, pozitív hőseinket, amelyek felhasználhatók a hazafias és honvédelmi nevelésben; felfedezik a honvédelmi ismeretek és tevékenységek közvetítésében rejlő közösségfejlesztési lehetőségeket; integrálják a hazafias értékeket a tanulók szociális kompetencia fejlesztésének pedagógiai tevékenységeibe; megismerik azokat a speciális oktatási nevelési módszereket (motivációs technikákat), amelyek a hazafias és honvédelmi nevelés eredményes végrehajtásához szükségesek; elsajátítják a modern tanulásirányítás és értékelés technikáit, a reflektív tanári gondolkodásmódot és tudják alkalmazni a hatékony hazafias és honvédelmi nevelésben is.

A képzés végére teljesítendő tartalmi követelmények:

A résztvevő ismerje:

- a biztonsági kihívás fogalmát, a katonai biztonság, a politikai biztonság, a gazdasági biztonság, a környezeti biztonság, a társadalmi biztonság fontosabb jellemzőit,
- a Magyarországot fenyegető biztonsági kockázatokat, közvetlen környezetünk biztonsági helyzetének jellemzőit,
- a NATO működésének alapelveit, fontosabb szervezeteinek feladatait, stratégiai koncepcióinak változásait,
- az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikáját, az európai biztonság- és védelempolitika létrejöttének okait, működését napjainkban,
- a honvédelem jogi szabályozását,
- a honvédelmi rendszer felépítését, működésének fontosabb jellemzői,
- a hadtudomány és a katonai műszaki tudomány helyét a tudományok rendszerében,
- a Magyar Honvédség feladatait, haderőnemeit, szervezetét,

- a haditechnika fogalmát, felosztását, a fontosabb harceszközök jellemzőit,
- a hazafias és honvédelmi nevelésben felhasználható fontosabb történelmi eseményeket,
- a hazafias és honvédelmi nevelés céljait, követelményeit, és módszereit.

Legyen jártas:

- a hazafias és honvédelmi nevelés módszereinek alkalmazásában,
- a hazafias és honvédelmi neveléssel kapcsolatos tanórán kívüli tevékenységek lebonyolításában.

Legyen képes:

- az adott oktatási intézményben a hazafias és honvédelmi neveléssel kapcsolatos intézményszintű tervek elkészítésére és az ezzel kapcsolatos feladatok koordinálására, rendezvények megszervezésére,
- újszerű tanulói tevékenységformák kialakítására és irányítására a hazafias és honvédelemmel kapcsolatos ismeretek hatékony elsajátítása érdekében,
- az intézményen belül folyamatos együttműködésre és az intézményen kívüli szervezetekkel történő kapcsolatfelvétellel, folyamatos együttműködésre (szakmai team-munkára, reflektív pedagógiai gondolkodásra, esetmegbeszélésre).

Záró ellenőrzés módja:

A résztvevők portfóliót állítanak össze a képzés során elsajátított ismeretek, megszerzett tapasztalatok eredményeként. A portfólióban szereplő anyagokat a hallgató maga választja a képzés során elkészült munkáiból, ezekkel dokumentálva szakmai fejlődését, ám a portfóliónak tartalmaznia kell megoldott egyéni, szakirodalmi szemelvényeket, óravázlatokat saját gyakorlatára adaptálva, megoldott egyéni, páros vagy csoportos feladatokat, továbbá egy önelemzést és a jövőre vonatkozó fejlődési/fejlesztési tervet a saját gyakorlatára vonatkozóan. Az értékelés módja: 3 fokozatú minősítés: nem felelt meg – megfelelt – kiválóan megfelelt. Kiválóan megfelelt minősítést kap, akinek portfóliója a követelményekben megfogalmazottak magas színvonalú elsajátítását igazolja elméleti és gyakorlati téren egyaránt s aki a tudatos önelemzésre is képes. Megfelelt minősítést kap, aki teljesíti a képzés követelményeit, képes munkájára reflektálni. Nem felelt meg minősítést kap, akinek portfóliója nem készült el, illetve nem tartalmazza a fent felsorolt kötelező dokumentumok mindegyikét. [6]

Összegzés

Hazafiság, hazaszeretet, honvédelem – ezek a fogalmak végigkísérik történelmünket, s mára sem vesztek értékükből. Nagy felelősség hárul az iskolára a felnövekvő nemzedék ilyen

irányú nevelésében is, az etikus nemzettudat, a haza védelme felelősségének kialakításában. Minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók fejlődését (értelmi képességek, testi-lelki, szociális stb.). A cél az, hogy a NAT-ban, a helyi tantervekben megjelenített alapvető, közös követelmények, továbbá a műveltségterületek feldolgozása hasznosítható ismereteket, élményeket, követhető példákat adjon a hazában/hazáért élő, dolgozó, tenni akaró és tudó emberekről, tevékenységekről, segítve a pozitív beállítódások, magatartások, szokások kialakulását (*Fürstné Kólyi, 1998: 95*).

JEGYZETEK

[1] Magyar Közlöny 2012. évi 66. szám. 10642.

[2] Együttműködési megállapodás a MH Támogató Danár és a Than Károly Ökoiskola Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola között

[3] Than Károly Ökoiskola Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola Pedagógiai Programja. 60.

[4] Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium Pedagógiai Programja 83-86. oldalairól

[5] Az ismertető szöveg a szakközépiskola speciális képzését bemutató oldalán olvasható.

http://www.gdemszk.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=243

[6] A továbbképzések anyaga az alábbi oldalakon olvasható:

[http://pszk.nyme.hu/component/content/article/850-a-hazafias-es-honvedelmi-nevelis-modszertana-az-alapfoku-oktatas-1-4-efolyaman](http://pszk.nyme.hu/component/content/article/850-a-hazafias-es-honvedelmi-neveles-modszertana-az-alapfoku-oktatas-1-4-efolyaman)

<http://pszk.nyme.hu/component/content/article/9-akkreditalt-tanfolyamok/851-a-hazafias-es-honvedelmi-nevelis-modszertana-az-alapfoku-oktatas-5-8-efolyaman>

<http://pszk.nyme.hu/component/content/article/9-akkreditalt-tanfolyamok/852-a-hazafias-es-honvedelmi-nevelis-modszertana-a-koezepiskola-9-13-efolyaman>

[Letöltve: 2013-03-04]

IRODALOM

Bíróné Nagy Edit (2011): Sportpedagógia. Dialóg Campus Kiadó.

http://sek.nyme.hu/_layouts/1038/Sport/Birone%20Nagy%20Edit%20-%20Sportpedagogia/sportpedagogia.html#d5e1769 [Letöltve: 2013-02-20]

Fürstné Kólyi Erzsébet: Identitás, biztonság. A hazafiság és a honvédelem a NAT-ban és a helyi tantervekben. *Iskolakultúra*, 1998. 4. szám. 95-100.

Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium. Pedagógiai Program. Debrecen, 2012.

http://www.gdemszk.hu/images/stories/pdf/pp_2012_egy.pdf [Letöltve: 2013-03-03]

Hoffmann Rózsa: Amit meg kell valósítanunk... *Új Pedagógiai Szemle* 2012/1-3. 3-4.

Than Károly Ökoiskola Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola Pedagógiai Programja 2011.

http://www.than.hu/e107_files/downloads/alap%20dokumentumok/pedag%C3%B3giai%20program_201105.pdf [Letöltve: 2013-02-20]

Együttműködési megállapodás. 2012.

http://www.than.hu/e107_files/downloads/alap%20dokumentumok/egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si%20meg%C3%A1llapod%C3%A1s%20honv%C3%A9ds%C3%A9g.pdf [Letöltve: 2013-02-20]